

kuma nyèbila

an balimaw an'an teriw,

gafe in kòndò, sènèkèla saba b'u ka jèkabaara tòn masala bõ aw ye. jè in sigira sen kan kabini san 1960, o bènna u ka jamana ka yèrèta san ma.

min kèra jè in sinsibaga ye, o de y'a nyèmògòba ye hali bi.

tòn miiriya bõra dugu mògòw yèrè de la. kabini o tuma, u ye nyògòn minè, yaasa k'u ka dinyelatigè nògòya. dunan si tè u ma, laadili ko wali wari ko sira la. u yèrè de b'u ka fèn bèe nyènabò u yèrè ye. ni musaka bõ don, u b'u jò n'o ye.

nin nyògònna ka dògò. bawo, yòrò caman na, tònw jigi dalen bè mògò wèrèw ka dèmè kan, i n'a fò, wari, minènw, furaw, lakòlidenw... yòrò caman na, tòndenw miiri b'a la, k'u yèrè bakun tè se ka baara fosi kè, n'u ma dèmè. o de kosòn, u dulonnen bè to cikèlakòlidenw ni waritigiw ni dunanw na. u tè se ka baara fosi kè u yèrè ye, min bè kè sababu ye k'u bõ nògò la.

nin cikèla saba ka baara ka kan k'an waaju : anw cikèlaw, an bè se k'an yèrè dèmè, k'an yèrè labèn, k'a sòrò, an dulonnen tè mògò si la.

n'an y'o kè bèn kòndò, an yèrè de bè kè an yèrè kun ka nyètaa sinsi bere fòlò ye.

mògò saba in kumana u ka baaraw kan. n'aw ye baabu min kalan, aw bè nyininkali misèn dòw sòrò o laban na . o nyininkaliw bè se ka mògò hakili jakabò o baabu kòndò kumaw kan.

gafe in baabuw filè nin ye :

- | | |
|--|--------|
| 1. an ka tòn bange cogo | nyè 4 |
| 2. tòn kòndò jèkabaaraw | nyè 9 |
| 3. tòn sariyaw n'a gèlèyaw | nyè 13 |
| 4. musow ni denmisènw jòyòrò tòn kòndò | nyè 18 |
| 5. ala y'an sòn hakili min na, an k'an yèrè
dèmè n'o ye | nyè 23 |



1. an ka tòn bange cogo

anw y'an ka tòn sigi san 1960, n'o ye an ka yèrèta san ye. Poli, Shaka ani ne, anw de jèra k'a sigi.

anw ye dugu mògò bèe lajè fèrè la, k'an naniya fò u ye. a ma kè don kelen kuma ye. an ye don caman kè sò-sòli la. aw yèrè b'a dòn, n'i b'a fè ka jama kafo, k'a nyèsin kuntilenna kelen ma, bèe hakilina tè nyògòn ta, hakili kèli kelen ye ka gèlèn dònin. o n'a ta o ta, hakili nyumanw sàròla dugu kònò, minnu y'an dèmè, f'an bènna kelen ma kosèbè, ton in sigili la sen kan.

o kèlen, an ye tòn in kanubaga fòlòw tògò sèbèn, k'a waleya o yòrò nin na. nka, sani tògò sèbènni ka daminè, an ye tinyè fò nyògòn ye : minnu t'a fè k'u yèrè wòsi foroba baaraw la, olu k'u yèrè jira. bawo, u tògò sèbèn kun tè. o kò fè, baara donw na, ni minnu ma ye, olu kana u yèrè jate tondenw fè dè.

tòn san fòlò

a san fòlò la, an ma foroba foro bò. nka, nyò tigè waati la, an ye nyògòn dèmè. an y'a kè sara la mògò wèrèw ka foro la. tile kelen kònò, an tun bè se ka foro saba, wali foro naani ban. an ka ca, an bè mògò 50 nyògòn bò.

dòw tun bè kòròtò. sani anw ka se olu ma, u tun bè to dajukòrò kuma la : "an ka nyò n'an ka tigaw bè ka tinyè an ka forow la". u tun bè nisòngoya, f'u b'a fò k'u bè fara an na. nka, n'u tun y'u miiri jama la baara nafa ma, tile dama dòw, u tun bè segin an ma : u fari bè faga u kan u ka forow la, k'a sababu kè kelen na baara ye. an

fana y'o faamu, k'u jate tondenw fè ko kura, k'a sòrò, mankan t'a la, awa, wòyò fana t'a la.

o waati y'a sòrò, wotoro tè dugu kònò. an tun bè nyò doni an kunkolo la. o la, an tun bè taa-ka-segin caman kè, sani an ka tila nyò ladon na.

o waati la fana, an tun tè misidaba dòn. misidaba fòlòw don tantannin tun don an fè.

nyò tigè bannen kò, minnu tun y'an nyini sara la, olu ye an ka sara di. an ye wari dònin sòrò. tilema bòlen, an ye dugu sanyèlèma nyènajè labèn, k'o diya kosèbè.

o san nayèlèma

o san nayèlèma, an y'a naniya ka foroba foro bò. an ye dugukolo nyini, k'a jiri tigè, k'a waga bò, k'a dan tiga ni bènè na.

an ye an ka bènè tigèlen falen keninge la. o keninge kèra an ka sanyèlèma nyènajè dólò nyò ye. an ye an ka tiga dò feere, k'o wari bila foroba kèsu kònò. an ye atò mara, k'o kè danni si ye.

k'a ta o tuma la, fo sisan, san o san, an bè foroba foro sènè, k'o wari bila an ka kèsu kònò.

wari sòròlen in bè don da jumèn fè ?

san dama dò tèmènen kò, wari caman tun b'an ka kèsu kònò. ne min ye tòn nyèmògòba ye, n ye hakili sòrò, ka mògòw lajè. n y'a jira u la :

- wari caman b'an ka kèsu kònò. ne ka hakilina na, wari

in man kan ka bila nyènajè dòròn kama.

o la, dōw ye n nyininka :

- e dun b'a fè, an ka mun kè ?

ne k'u ye o la :

- n'an tun ye wotoro kelen san dun ?

sòsòli dabòra o yòrò la. dōw ko wotoro san kun tè. ca-
man y'a jira, k'a fò :

- an ka diya bɔ kabini sisan an ka wari sòròlen na.

mògò dama dōw ye ne hakili faamu, i n'a fò, Poli. sòsòli
cayara wotoro ko kan, an kumana kosèbè kèsu wari dondaw
kan. a laban na, bèe sònna wotoro san ma.

wotoro sanni tora ne, Andire ni isa ma. an taara wotoro
feere yòrò la duguba kònò. an y'a sòrò, wotoro banna. an
seginna so, ka taa o nyèfò an jènyògònw ye. an bèna a
kan ko kòròtò ko tè belen.

an b'o la, an y'a mèn ko Seri Amadu, min bè an da fè
dugu dò la, o b'a fè ka wotoro kelen ani so kelen feere.
o yòrò la, an taara o lajè. an ye wotoro tètèrèmè, k'o san
dòròmè 7200, ka so san dòròmè 800.

tuma min na, so ni wotoro donna dugu kònò, an ye nyò-
gònye kè, ka mògò kelen sugandi o baara kama. an bèna
a kan, n'an bè tònnden min ka nyò doni n'a ye, tali ko
kelen, tali ko kelen, o tigi bè nyò gongon tilancè di wo-
toro sara ye. minnu tè tòn na, olu ta bè kè gongon nyè
kelen ye, tali ko kelen.

kabini an ye wotoro sòrò, an kunkolo ma gan belen doni
fè, janko an musow ta.

anw k'an hakili jakabò

1. ni foroba tòn sigira sen kan, gèlèya jumèn b'a la ?
sabatili sira la, sinsi ka kan ka kè mun kan, kabini a
daminè na ?
2. yali nafaba bè nyènajèw la wa tòn kònò ? mun na ?
3. tòn in nyèmògòba ye mun kè yaasa tòn ka taa nyè ?
aw ka miirina ta ye mun ye a ka nin baara in kan ?
aw nyè na, mun ni mun ka nyi a ka baara la ? fèn
jumènw man nyi kosèbè a ka baara la ? mun na, o fènw
man nyi ?

2. tòn kònò jèkabaaraw

fulaw ka kòlòn

o san yèlèma tilema fè, Banda fulaw y'a nyini anw fè, k'an ka taa kòlòn dò sen u bara. an ye nyògònye kè o waleyà kan. nyògònye sen fè, bèn kèra baara kèli la.

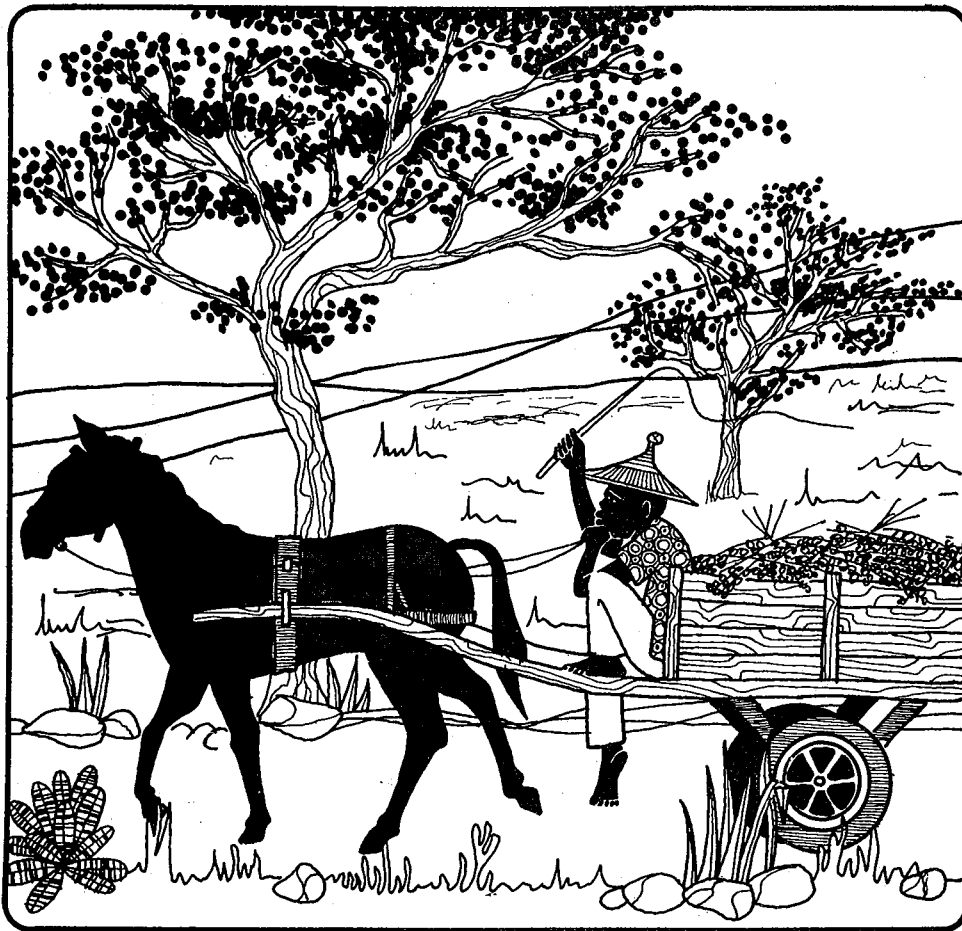
fulaw sònna k'an tilelafana, ani ka dòròmè 40 sara mògò kelen kelen ye tile o tile. don fòlò ani dòn filanan, u ye an balo, i komi bèn kèra a la cogo min. don sabanan, an yèrè jòra n'an ka balo ye, fo ka taa baara laban.

kòlòn sen sara

baara in bannen kò, an ni fulaw ye wari ko jateminè. wari sarata bèna baa biduru ma. ni mògò min yèrè nyè ma da baara in kan, dòròmè 50 000 bè caya i nyè kòrò. nka, an min ye baara in kè, ani a kèra fulaw minnu ye, an bèe ye baara in sègèn ye. an tun bè cè 50 bò, an cè 50 tun bè nyògòn falen falen kòlòn sen na. ni kòlòn ye dunya dò sòrò, bògò tun bè firi, o tun bè baara gèlèya fo k'a dama tèmè. mògò dòw yèrè jògina an na. o fari faga bonyana an kan, fo an tun miiri taara baara dabilali la. fulaw y'u timinandiya an delili la. kòlòn kònòna kèra, i n'a fò, kulu wo lankolon. o bèe ye baara in kè waati janya, fo ka se tile 40 ma.

fulaw ka kegun fo ka dama tèmè. olu minnu ye kòlòn in tigi ye, ni i ye u sònnon ye an ka fòta ma, i bè taa a sòrò, u tun ye a nafa ye, u ye a baara gèlèya fana dòn.

o kò, sonyèni t'an ka tòn jògo ye : an bè don ko tilen-nenw de la, awa, an tè mògò tònnyò fè.



i komi warijè tun tè fulaw bolo, u ye ntura belebele fila di an ma. anw sònna o ma, fulaw y'u dèndè fo dugu kòndò. an ye ntura ninnu feere, k'o wari kè, ka wotoro filanan san, ani so kelen.

mun bè kè ni wari sòròlen ye ?

an miirina ta ye min ye sisan, o ye ka nyò si masin san musow ye, n'a sòngò sòròla kèsu kòndò. nka, fèn bée sòngò bè ka gèlèya ka taa sisan, wari nyènama t'an bolo fòlò, ka se ka masin in san.

an bè baara kè cògo di ?

an ka tòn mògò bée tè diinè kelen na : dów ye kerecèn ye, dów ye bolisònna ye, dów ye silamèw ye. sokala kelen mògòw ye porotèsitanw ni bolisònnaw dòròn ye.

an bè jèkabaaraw kè anw ka forow la, an bè baara kè sara la, mògò wèrèw wali dugu wèrèw ka forow la.

tuma caman na, i b'a sòrò, o foro ninnu bin ka ca. o bè baara gèlèya an bolo kosèbè. ni mògò min ma deli ka daba ta foro kòndò, min bin kundama b'i kamankun bò, o tigi t'a baara gèlèya dòn.

hali bi, dugu dów b'an nò fè. nyinan yèrè, an ye baara kè sinyè duuru dugu wèrèw ye.

nka, o n'a ta o ta, salabagatò dów bòra an ka jè la. u tun tè se an ka baara sègèn kòrò. an ye foro dów kòrò-shyèn, minnu bin tun b'an kun tunun, i bè se k'o forow nyògònna tan tan jate. nka, an y'a dòn ko baara fèn o fèn b'an nafa, o daminè de bè gèlèya.

tòn in baara tè mògò si ka baara sa. an bè se k'a fò o la kò a b'an lataa nyè : bulukuliw, danniw, nyò tigèw ni nyò donniw, anw b'u bée lajèlen kè jona nyògòn fè.

dugu kòndò sisan, wotoro caman bè tòn mògò dów tógò la, ka fara tòn yèrè tógò la wotoro fila kan. o kò fè, a bè dugu kòndò mògò dów bolo, minnu tè tòn in na.

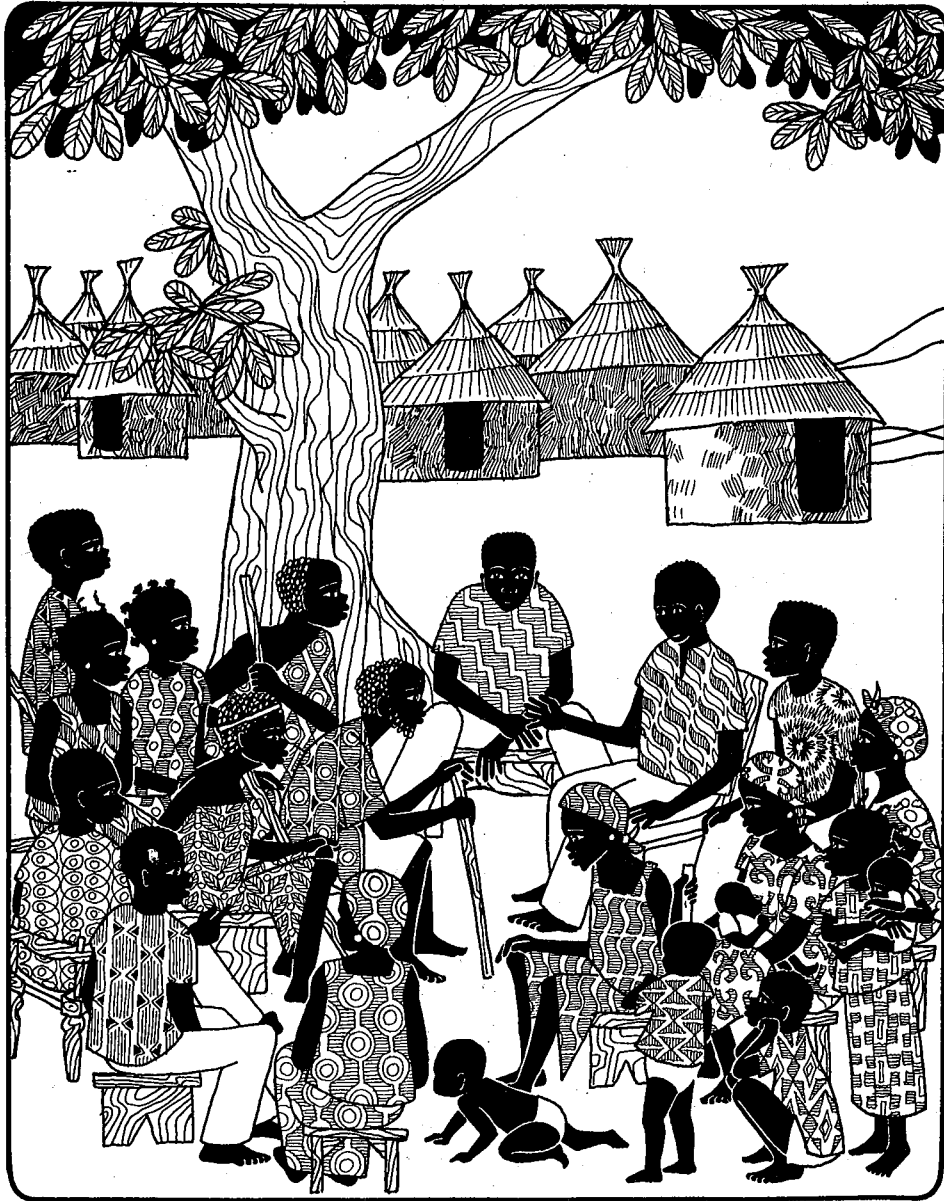
misidaba fana bè ten. nka, misidaba tè tòn tógò la : tòndenw tógò la misidabaw de bè na baara kè an ka foroba foro ni tònden kelen kelen ka forow kòndò.

an ka waleyà in tun ka kan ka kè misali ye da fè duguw la. nka, an bée ka kòlòsi minè y'a jira ko u tè se ka fara nyògòn kan ka kò kè. san o san, u bè na an ka tòn nyè-najè la, u bè dumuni kè, u bè tégèrèw fò an ye. nka, n'u sera u ka duguw la, o y'a bannen ye.

anw k'an hakili jakabò

1. tòn in nafa ye jumèn ye ?
2. tòn bè baara kè k'a da hakilina min kan, aw ye miiriyà jumèn sòrò o la ?
yali u ka hakilina in bè jè caman kòndò ? a' y'aw ka jaabi pereperelatigè.
mun de bè kè ni nin hakilina in tè tòn min na ?
mun b'a jira ko jèkabaara nafa nyèsinnen tè mògò kelen pe ma ? a' ye misali dów di.
3. mun na, da fè dugu mògòw bè na tòn in nò fè ?
mun b'u bali ka kè, i n'a fò, tòn in mògòw ?
aw ka miiriyà la, mun bè tòn in jòyòrò jiidì ka taa a fè ?
4. misidaba tè tòn tógò la. tòndenw ka baara kè nyògòn fè n'u yèrè ka misidabaw ye, o waleyà bè mun jira aw la ?

3. tòn sariyaw n'a gèlèyaw



an ka tòn sariya ka nògòn :

1. nali nyògònyew la.
2. ni foroba baara bè kè, i bè na baara daminè tuma la, ani ka baara kè ni sèbè ye.
3. ni jama bènna min kan, i ka tugu o la.
4. ka kèlè ni sòsòlininw dabila baara kè waati la.

tòndenw jòyòrò tòn in kònò

nyèmògò kelen de bè an ka tòn in na. a dèmènen don nyèmògò dankan fè. olu de bè bèn tònsgigi tumaw la, awa, u bè tòndenw wele.

mògò kelen bè yen, min jòlen bè ni buru fyè ye, ka mògò bèe wele tònsgigi yòrò la.

tòn in mògòkòròbaw ka baara nyèsinnen bè jèkabaaraw ma, yaasa o baaraw ka kè konyuman forow kònò, ani yòrò wèrèw la.

wotoro kelen kelen bèe n'a marabaga don : o ye Sidiki ni watara ye. olu de nyèsinnen bè so ka ji ko n'a ka balo ko ma. ni wotoro pinè kura wali sanbuyèrè kura ka kan ka san, tòn kèsu b'i jò n'o musaka ye. nka, ni sanbuyèrè sògòra, wali ni uruleman tinyèna, wotoro marabaga de b'o sara.

mangasa tigi fila b'an ka tòn na : Tijani ni Asani. olu de bè an ka jiginèw kòlòsi.

kèsu tigi dō b'an bolo, an bēè kōni dalen bē o la.

a daminè na, minnu tun b'an ka sow mara, samiyè don tuma na, an tun b'u ka forow shyèn. nyò tigèw selen, an tun b'u ka nyòw tigè. o nisòndiya kosòn, u tun tè ban ka sow ladon. nka, i komi u tun bē dōgòw doni, ka mōgòw ta ka taa suguw la, o wariw tun tè don tòn kèsu kōnò, an ko o tuma, o baara ninnu bē se ka bila an ka baaraw nò na u ka forow la. u yèrè sònna o ma.

tòndenw ka bolomafara

tòn in daminè na, ni min tun bē don a la, o tigi tun bē dōròmè 60 sara. nka, jèkafò kèra o wari sara in kan. bawo, tònden kuraw ye an dōgò n'an denw ye. o sababu la, an ye wari sara bō a la.

denmisèn kuluw cè la, ni denmisèn minnu sera daba ta ye, olu bē se ka kè tònden ye.

foroba tòn ka sara ko

n'an bē baara kè mōgò wèrèw minnu fè, tònden kelen kelen bē sara tile kōnò dōròmè 80.

sara bē se ka kè ni warijè ye, wali ni fèn wèrèw ye, i n'a fò, nyò, tiga.. ni tòndenw bēè kafora nyògòn kan yòrò kelen min na, o tile kelen kōnò an bē se ka tiga taari kelen bō. ni nyò don, an bē se k'a taari fila tigè. an ka baara ka nyi, awa, a ka teli.

ni tònden min tè baara masòrò don min, o b'a ka nabaliya kun fò an ye. n'a m'o kè, a bē dōròmè 80 sara tòn ye. o ye tòn ka sariya ye, o de bē boli bēè kan.

ni mōgò min b'a fè, tòndenw ka taa baara kè i fè, o tigi b'o da tòn kuntigi tulo. a bē tòn nyèmōgò tōw lajè, u bē bèn kelen kan.

baara minnu bē kè tòndenw kelen kelen bēè. ka foro la, sara tè fò olu la. ni tònden dō banana, tònden tōw bē dēmè don o la.

gèlèya minnu bē tòn ni

gòfèrènama cidenw cè

hali bi, gèlèyaba ma don an ni olu cè. nka, an n'u donna nyògòn na so ko de sen fè. an ye so min san, o tigi kòrò ma sòn ka so nisòngò sara belen. a y'an wele kubeda la, an y'o konyè nyènabò.

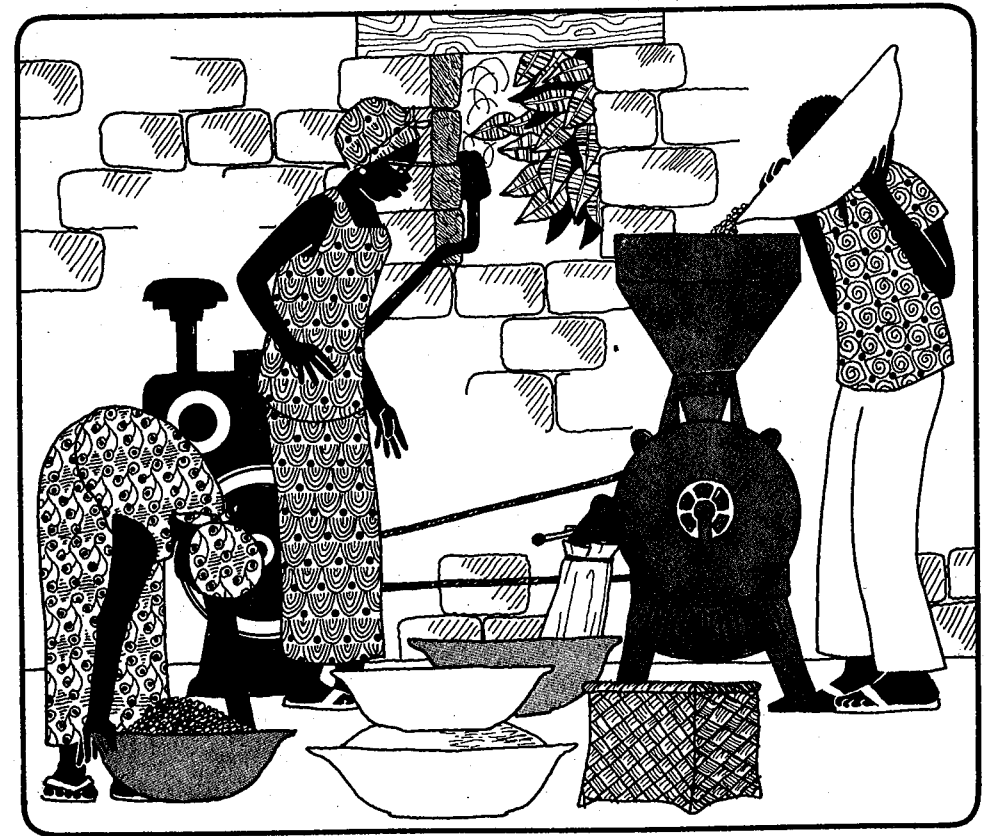
kumandan tun b'a fè, an ka so lènpò sara, i n'a fò, ni mōgò kelen ta don. an ma sòn o ma. bawo, sariya b'a jira ko an ka tòn man kan k'o nyògònna sara. an y'a nyinin-ka, yali sariya kèrènkèrènnenw tè yen foroba tònw kama. yali foroba tònw danfara tè foroba tòn ka lènpò sarataw la.

kumandan ye an ka kuma kuntaala faamu, a y'an labila.

tile dama dōw tèmènen kò, u seginna k'an wele ko kura. a tun bē gòfèrènama nyèmōgòw nyè na ko tòn in ye politigi tòn ye. u tun b'a fè k'an bolo minènw bēè sèbèn politigi sira la. an y'an ka kow walanwalan u nyè na, o yòrò ganna dè. an ma dimi, awa, an ma dama tèmè kuma fò. an bènna ko la. o kò, an seginna dugu kōnò.

anw k'an hakili jakabò

1. yali nafa bè dannaya la tondenw ni nyògòn cè tòn kò-
nò ? a' y'aw ka jaabi walanwalan kosèbè.
mun bè se ka kè tòn kòndò, yaasa o dannaya bè to tòn-
denw ni nyògòn cè ?
aw nyè na, yali dannaya ka kan ka kè sababu ye ka
nyògòn kòlòsili dabila foroba tòn kòndò wa ?
2. don sara ko tè belen tòn na. o bòra a la kun jumèn
na ? aw miirina ta ye mun ye o ko la ?
3. tòn nyèmògò ye u ni gòfèrènama ka cidenw cè gèlèya
dò nyèfò. u n'olu bèna kuma la cogo di ?
aw yèrè nyè na, mun kosòn, kumandan y'u lamèn ?
mun kosòn, a sera k'u faamu ?
a ka ca a la, tuma caman na, burusu kòndò mògòw bè
dèsè k'u hamina ta fò faamaw nyè na. o siranya kosòn,
hali u ka kan ni min ye, u t'o sòrò. mun b'o kè ?



4. musow ni denmisènw jòyòrò

tòn kònò

musow jòyòrò

muso kuntigi ye kuma ta :

anw ni cèw bè baara kè nyògòn fè, kabini tuma jan. an fana y'an labèn, yaasa an bè se k'an jòyòrò jira tòn in kònò. tòn bõra cèw kelen taya la, an bèe ka kan a la.

musow ni cèw bè jèkabaara kè : cèw bè bulukuli kè, musow bè dannì kè. tòn kònò, cè fara muso kan, an bèe lajèlen bè taa mògò 100 la. o la, an bè se ka foro dama dòw ban tile kelen kònò.

ni baara waati sera, an b'an tila, kulu kulu. muso taa-fetigi dòw bè tobili kè, sungurunninw bè ji doni, a tòw ni cèw bè jè, ka baara kè foro la.

n'a bõra tondenw yèrè ka foro la, an tè baara kè foro wèrè la. an dan ye tobili ye o don.

anw, musow, an yèrè tògò la baaraw bè yen : an bè kòori munu, ka tiga sen. an bè wari min sòrò o baaraw la, a dòw bè don tòn ka kèsu kònò. n'i y'a ye sisan, tòn b'a fè ka nyò si masin san, anw de ka fèn nyininen don. anw de bè nyò susu, anw de b'o gèlèya dòn. o tuma, anw de bè se ka nyò si masin nyèci dòn. o de kosòn, a sannì hakilila bõra anw de la, o ni foroba jiginè ko de fòra an fè.

foroba jiginè ko

kabini tuma jan, an ye foroba nyò lamarali daminè. nyò bè bila foroba jiginè kònò bèe tògò la. nyò ko gèlèya tuma, a bè feere bèe ma nògòya la.

ja bò tuma, nyò caman maralen tun b'an bolo. i komi, nyò tun tè sòrò sugu la, dólò feere musow sera an ma nyò san ko la. an ye o ko in lajè an ka nyògònye dò la, an bèenna a kan k'a fò k'an tè se ka nyò feere olu ma, ko hadamaden ni kisili kòngò ma, o ka gèlèn an ma ni dólò ko ye.

o la, an ye nyò dò feere, ka dò juru don faantanw ni kòngòtòw la. mògò caman nana nyò ta juru la. nka, a sara tuma selen, caman nyinèna a ta waati gèlèya la, an ma mògò yèrè ye, ka na a sara. an ye nyògònye kè o ko la, bèn kèra a la ko tòn tè fèn wèrè feere juru la. o n'a ta o ta, an ma nimisa an ka nyuman kòrò kèlenw na.

n'an ka nyò bèe ma san ka ban waati minnu na, an bè a tò kè an ka nyènajè tobiliw ye, walima suman siw ye.

ni mògò min mago jòra an ka nyò ko la, o tigi n'a san jè la. ni ja nana ko kura, k'a sòrò, nyò b'an bolo, an na cogo nyini, yaasa an kana bònè an ka nyò feere ko la.

tòn bè dèmè don dugu mògò bèe la

nyò si masin ko kò fè, an b'a fè ka kògò bakuruba san. bawo, kògò sòrò ka gèlèn waati dòw la, n'an y'a bakuruba san, an na a ddonin ddonin feere dugu kònò. o na fisaya dugu mògò bèe ma.

tòn wotorow bè dèmè don dugu mògòw la : ni bana ye mògò min minè, a dan ye k'a da tòn nyèmògòw tulow kan,

o tigi bè taa bila a yèrè nidungò dōgòtòròso la. n bè tòn na wo, n tè tòn na wo, bèe ka kan an ye, awa, an tè sara minè a tigi la.

denmisènw jòyòrò tòn in kòndò

denmisènw minnu wolola, ka mò dugu kòndò, olu caman y'a sòrò, an ka tòn ko sigira sen kan. o kosòn, tòn in ka di u ye, awa, caman b'a fè ka kè tonden ye. sani u ka bò u yèrè la, u y'u kòròw n'u faw n'u baw kòlòsi kosèbè. nka, min fana b'a la, tòn ka nyènajèw labènnenw ka di kosèbè. o tè kè denmisènw kò.

n'i ye tòn daminè waati ni bi lajè, don caman tèmèna, anw yèrè kòròla. an naniya ye, denmisènw minnu b'an kò, olu ka tugu an na, yaasa dugu bè yiriwa ka taa a fè.

o kosòn, ni denmisènw min si sera baara ma, an b'a don tòn na. ni min ma an ka tòn sariyaw timè, o bè gèn ka bò tòn na. bawo, fèn tè se ka wajibiya mògò kan, n'a man di i ye.

an haminaba ye nin ye : yali tòn bèna to sen kan anw kò fè ? denmisènw de ye sini nyèsigi ye. o kosòn, an bè denmisènw sèrè bèe jòyòrò dantigè i ye tòn kòndò.

hali a ma mèn, an ye nyèmògò kuraw sigi tòn kun na, denmisènw b'olu la. an ka tòn sèbèntigi tògò ye Sobuwa, ale si ye san 21 ye. tòn wari bon tigi ye Araba ye, ale si ye san 25 ye.

an ye lanpan makisi kelen san, ka bèn sini su bala fò ma. o nyènajè misènw ka di denmisènw ye, tòn fana b'i jò n'o ye.

anw k'an hakili jakabò

1. musow bè baara kè cogo di tòn kòndò ? aw miiri ye mun ye o kan ?
aw bolo, musow jòyòrò bèrè bè tòn na wa ? mun na ?
2. yali tòn in ka dèmè bè dan tondenw dama ma wa ?
mun b'u kòndò k'a waleya hali bi ? aw b'o dòn mun fè ? aw miiri ye mun ye o kan ?
3. denmisènw b'a fè ka don u faw ka tòn na. mun y'o kè ?
tondenw haminaba ye mun ye ?
aw bolo, yali u ye fèerè nyènamaw tigè, yaasa tòn in ka to sen kan u kò fè ? a' y'o nyèfò.

5. ala y'an sòn hakili min na,

an k'an yèrè dèmè n'o ye

nin ye dugu mògò dò ka kuma ye :

n'i y'a ye, an ka tòn yiriwara, k'a ta san 1960 la, fo bi, a bõra an ka nyèmògòw la. u tẽ baara fosi kè tondenw nyinama. wari tẽ tunun, bẽ bẽ kèsu wari hakè dòn, an tẽ fosi dogo nyògòn na.

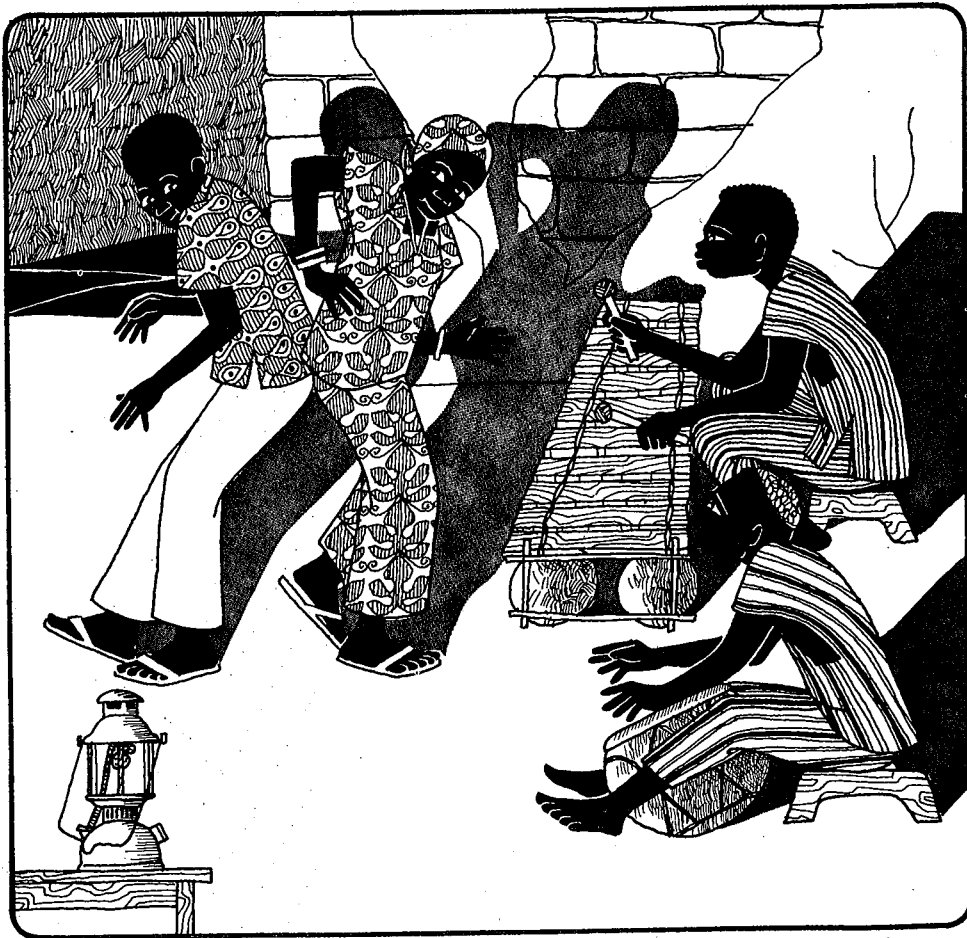
n'an ye tòn ka sanyèlèma nyènajè kè tuma o tuma, an bẽ baganw faga, awa, an bẽ dõlò dilan. min tuma ni dumuni tuma, nyèmògòw b'a to, denmisènw fòlò k'a daminè. ni bẽ tilara tuma min, olu b'u magèrè. o majigin in kèra sababu ye ka mògò nyèmalo u ma, ani k'u to dannayaw kònò.

tòn nyèmògòba ka kuma

an ka tòn bẽ dugu kin kelen kònò. a daminè tuma, dugu kin wèrè tun y'a lajè, ka tòn dò sigi sen kan. nka, o tòn san sabanan na, u ma bèn a kun na. o bènbalia bõra dòw nabaliya la foroba baara yòròw la. nyènajè yòròw la, o mògò ninnu de tun ye fòlò ye.

o kò fè, u ka kèsu wari tununna, mògò m'a tunun cogo dòn.

nin fèn fila de kèra sababu ye ka tòn segin kò. san 1977, tòn cilen kò, a nyèmògò kòrò dò y'a lajè, ka kura sigi sen kan. nka, o baara gèlèyara. bawo, fadenw tun kò-donna nyògòn na, dannaya bõra u ni nyògòn cè. hali bi,



u ma se ka tòn wèrè sigi sen kan. o kèra sababu ye k'an sòn hakili la.

an bè waati min na i ko bi, anw ka tòn nyènajè kèra dugu m̀g̀d̀ b̀e kunko ye. n'an y'a d̀g̀d̀da, an b'o da kin d̀ m̀g̀d̀w tulow kan. i komi, olu ma se ka foroba k̀su sigi sen kan, u ka m̀g̀d̀ kelen kelen b̀e b̀e a dama bolomafara di, o b̀e se ka k̀ nỳd̀ wali warijè ye. anw dun f̀ yan, bolomafara b̀e ta foroba jiginè ni foroba k̀su la. ni don d̀g̀d̀dalen sera, an b̀e b̀e nyènajè k̀ nỳd̀g̀n f̀.

nyènajè dama t̀ ko b̀e ye

a daminè na, an tun ka wari b̀e b̀e taa nyènajèw la, an tun hakili ma baara nafama wèrè ye. tinyè de ka nyi, an tun ka wari b̀e b̀e taa min-ka-fa de la.

nka, sababu man d̀g̀d̀. o de kos̀n, don d̀, ala ye hakili nyuman di an ma. o de kèra sababu ye, ka f̀erèw don an k̀d̀.

min b'a la fana, ne yèrè ye lak̀liden k̀r̀d̀ ye, Poli ye s̀rdasi k̀r̀d̀ ye. an ye dinyè yaala, an ye f̀n caman ye. o de kos̀n, an b̀e f̀n faamu jona.

ne b̀e se ka min f̀, o ye k'a jira ko fosi t̀ b̀n b̀d̀ dugu k̀ǹ.

teriya ye fanga ye

nè ni Poli b̀nnen don. ni n ye f̀n min f̀, Poli b̀ n dèmè o faranfasiyali la m̀g̀d̀w ye. j̀kaf̀d̀ ye daamu ye, anw fila fanga fara nỳd̀g̀n kan, o b̀e k̀ sababu ye, ka m̀g̀d̀w bilasira ko caman na.

an b̀e se ka misali ta dutigi n'a denw kan : s̀rd b'u la tuma min, n'u ma sini nyèsigi baara k̀, don d̀, u b̀e segin faantanya la. gèlèya waati t̀ suda : banaw, tasuma kasaraw, sonyèli... m̀g̀d̀ t̀ nin f̀n ninnu na tuma d̀n.

ne ni Poli y'a faamu tuma min k'an ka wari b̀e man kan ka tinyè nyènajèw la, an y'o da t̀w tulo kan. an m̀enna a kuma la, sani an ka nỳd̀g̀n faamu. a labanna, t̀w s̀nna.

nỳd̀g̀nye don wari ko la, m̀g̀d̀ si ma jigin ỳrd̀ s̀rd̀ wari marala la. wari dondaw nyèf̀ra konyuman m̀g̀d̀w ye, b̀e y'a d̀n, wari hakè min b̀ra, ani wari hakè min b̀ k̀su k̀ǹ. o ye dannaya sinsi an ni nỳd̀g̀n c̀. an b̀e don min na i ko bi, b̀e nis̀ndiyalen don.

t̀ndenw ka kan ka sugandi

a nyininkali kèra : ni kin d̀ in m̀g̀d̀ min b'a f̀ ka don an ka tòn na, yali an b̀e s̀n o la wa ?

ne ma da a la, n'u yèrè na s̀n k'an nyininka o la don d̀. u ye baara min k̀ u ka kin na, o kèra laadilikan ye an bolo. u ma se ka b̀n u f̀ yèrè, n'an s̀nna u ka don an ka tòn na, an ma da a la, ni u n'an b̀ b̀n. u ka kan k'a jira an na f̀l̀d̀ k'u b̀e se ka ko labèn u yèrè ma hadamadenya ni kotonỳd̀g̀ntala k̀ǹ.

nyinan y'a san 18 ye, an b̀nna ko la. o ka kan k'u s̀n hakili la. an t̀na s̀n u la, fo an k'an dantigè nỳd̀g̀n ye. o f̀l̀d̀ dun ye, u k'a jira an na k'u b̀e se ka b̀n f̀n kun na.

anw k'an hakili jakabò

1. dugu mǎgò dǎ ko : "n'i y'a ye, an ka tǎn bè ka yiriwa, o bǎra an ka nyèmǎgòw la".
mun b'o jira ?
yali tǎn nyèmǎgòw y'u ka baara kè faama baara ye ?
u y'u yèrè minè cogo di tǎn kǎnd ?
a' y'aw hakili jakabò o kan.
2. mun na, kin dǎ tǎn ma se ka nyè sǎrò ?
mun kosǎn, ni tǎn binna, a wuli bè goya ?
3. tǎn nyèmǎgòba ko : "ala ye hakili nyuman di an ma, o de kèra sababu ye ka fèerèw don an kǎrd".
aw bolo, o kuma bè mun jira ?
4. tǎn nyèmǎgòba ye lakǎliden kǎrd ye, a ye dinyè yaala, a ye fèn caman ye. a ko : "fosi tè bèn bǎ dugu kǎnd".
aw bolo, mun na, a ko ten ?
aw miiri ye mun ye o ko la ? mun na ?
yali mǎgò dǎw bè yen, miiriya wèrè bè minnu na ?
aw bolo, mǎgò b'i diya dinyè kǎnd cogo jumèn ?
5. tǎn wari dondaw bè cogo jumèn ?
yali o baara kè cogo bè dǎ fara tǎn ka nyètaa kan ?
mun na ?
6. aw miiriya ye mun ye tǎn nyèmǎgòba ka jaabi kan, ka nyèsin kin dǎ mǎgòw ma, n'u b'a fè ka don tǎn na ?

mǎgò dǎw bè Bobojulaso, Otiwalita jamana na, o mǎgòw jèra ka jèkulu dǎ sigi, k'a tǎgò da ko "Graap".

gafe in dilanna Graap fè tubabu kan na. a bayèlèmana bamanan kan na Mamadu Yusufu Sise ni Buguzanga Goyita fè, ka bǎ Kucala kotoniyèrè la, Mali jamana na.

Graap ye o nyǎgòn gafe caman dilan tubabu kan na. ni ala sǎnna, Kucala kotoniyèrè mǎgòw ni kǎori sènè baarada mǎgòw bèn'a dama dǎw bayèlèma bamanan kan na cikèlaw ye.

e min ye gafe in kalan,

ni nin dugu mǎgòw ka baara diyara i ye, ani ni nyi-ninkali wèrèw b'i fè,

wali n'i yèrè b'a fè ka baara kèlen dǎ lakali,

i bè se ka bataki ci Graap ma.

Graap adèrèsi filè nin ye :

Graap
b.p. 305
Bobo-Dioulasso
Haute Volta

IMPRIMERIE DE LA SAVANE – BOBO-DIOULASSO